

Landskap: Halland Upptecknare: Ebbe Nilsson, Låvar
 Härad: H. Åk. Berättare: Martin Bengtsson, ^{äld. skol. kom.} H. Åk.
 Socken: H. Åskull Berättarens yrke: f. d. förmän
 Uppteckningsår: 1960 Född år 1866 i H. Åskull

Biografiska uppgifter om berättaren och uppgifter om hans hventrakt. s. 1-3.
 Timmerhandel. s. 3-4.
 Kösläv. s. 4.
 Skolgång o. konfirmation. s. 5-6.
 Tillverkning av laggkänl, västtäckor o. wöthärs-mattor m. m. s. 6-7.
 Begravning. s. 7-9.
 Byastämman. s. 9-10.
 Torpare. s. 10-11.
 Öknamn. s. 11.
 Laga skifte. s. 12-13.
 Ungdom och näring. s. 13-14.
 Bövemän. s. 14.
 Fästningsgård. s. 14-15.

Resor till Amerika. s. 16-17.

Den siste vargen. s. 17.

Rackare. s. 18.

Försäljning av hemotickade saker. s. 18.

Den förste baptistpredikanten. s. 18.

Martin Bengtsson är Hishults f. n. äldste
invånare. Han är trots sin höga ålder helt
klar i huvudet och mycket trygg och minnesgod.
Han är född i Fälleberga by i Hishult. År
1889 utvandrade han till Amerika och stannade
där omkring 10 år. Sedan har han under de
flesta åren varit bosatt i Markaryd, där han
arbetat på ett sågverk. Han blev på många
om förman vid detta. I Markaryd träffade
han sin blivande hustru. Hon var från Hinne-
ryd och arbetade som sömmerska i Markaryd.
För ett par år sedan dog hustrun. De hade
då varit gifta i 40 år. Sedan omkr. 1 1/2
år tillbaka bor B. på Alderidonslennan i
Hishult.

— Fälleberga är en mycket gammal by.
Fälleberga och Stubbhult skall vara de äldsta
byarna i Hishult. Det fanns två ryggsstu-

gor kvar i Fälleberga. Den sista revs 1870. På
vårt ställe hade det också funnits en. Men
den brände 1843. I Källsbygget, inte så
långt från Fälleberga fanns det tre ryggås-
stugor. Den sista stod kvar, när jag var 25
år gammal. Där var herrn från Stockholm
och fotograferade den. De ville flytta
den till Stockholm, men så brände den.

Det var ingen direkt fattigdom i vår by.
Det fanns stor och vacker ryggåsen skog, som
hörde till stället. Vårt ställe var på 5/16
mantal. Det omfattade 108 tunnland, och
det var mest skog. När far tog vid, fanns
det bara 6 tunnland odlad jord, men han
nyodlade, så att det till sist fanns 20.
Det var mycket fattigare, där det inte var
skog. I Korbult var det bara backar. Skogen
där omkring är ryggåsen senare. I Fälle-

berga var det god mulljord, ^{fäste stenigt.} Vi fick alltid
vad vi behövde till att äta. Vi behövde aldrig
svälta, fast vi var 9 syskon. Det blev myc-
kets säd på jorden, under senare år till och
med så att vi kunde sälja.

När far behövde några kronor, gick han
ut i skogen och högg några träd. Då gick han
ut tidigt på morgonen. Av träden högg han
bjälkar och förde fram dem till vägen. Där
lastade han dem på en vagn, som var för-
spränd med oxar. Så körde han till Hishult.
Där fanns en virkeshandlare, som hette Hans
Andersson. Innan västkustbanan kom till,
köpte han och virkeshandlare i Västorp
nytt timmer. Det fanns ingen såg på den
tiden, utan man högg bjälkar och sparrar.
Ja, det fanns en gammal sorts såg, som drevs
av vattenhjul och med vev, men det gick så

trögt att säga med den. För 3 tjälkar fick
han 12 kr., men det tog en hel dag för
 honom. Han kom hem från Hishult vid 7-
8-tiden på kvällen.

1869 var det ett ^{Det hade inte regnat på hela sommaren 1868.} nödår. Jag minns ingen
ting särskilt av det, men han berättar
att han då körde neråt Skåne för att köpa
säd. Han hade hört, att det skulle finnas
råg i Hålsingborg. Han körde dit med oxar,
men där fick han höra, att det fanns råg
i Landskrona. Då körde han dit, men där
fanns det inte råg utan bara korn. Men
då köpte han korn där.

Det fanns mycket folk i Fälleberga, när
jag växte upp. Där var 47 personer, och
nu är där bara 10. Nu ligger byn nästan
rent öde. Nu finns det de som har köpt upp
gårderna bara för skogens skull.

~~1880~~ I Hishult fanns 1880 2500 personer.
Nu är där bara mellan 1600 och 1700. Men
när jag var i 20-årsåldern fanns det bara
14 hus i hela Markaryd. Och Fagerhult var en
liten dålig socken, men nu är den större än
Hishult.

Jag gick i skola i Norr Örsjö. Det var
2 km dit. Vi gick 3 terminer i småskolan och
6 terminer i storskolan. Vi gick 4 månader på
våren och 4 på hösten. Det var många barn
i skolan då. Det var minst 30 i småskolan
men inte riktigt lika många i storskolan.

Vi var 7-8 st. som följdes åt hemifrån,
när jag gick och läste. Vi gick till His-
hult i våra träskor. Det fanns flera trä-
skomakare i Hishult på den tiden. De som
var från Fagerhult fick också gå till Hishult,
för prästen ~~de~~ bodde där. Det var synd

om den som var från Yxenhult. De hade nära
2 mil åtgå till Hishult, Hishult och Tagerhult
var ett gästord på den tiden.

Far var född i Göstorpshult, och han ha-
de gjort laggkär. Men sedan han kom till
Fälleberga, hade han skogen och fortsatte
inte med laggkärstillverkningen. Men i de
andra byarna gjorde de laggkär och stöj-
dade. För längre sen var det bara laggkär
man gjorde (av trä) för att sälja, sen
blev det korgar, och nu är det många sor-
ter.

I Falleberga gjorde de hästtäckor och
golvmattor av möttor. De vävdes på van-
lig vävstol. Det var mycket kreatur då,
och en annan sort än nu för tiden. De
var långhäringa, så att hären gick att spin-
na. Det kan man inte med hären från

komma nu. Man hade lättit gå med att väva
ar nötkärl länge. Det var många, som höll gå
med det. Häred köpte de från garverierna.
Det fanns de, som köpte upp täckena och
matlorna och körde omkring och sålde dem.
Hästtäckena var mycket bra. Om en häst
hade ett sånt täcke på sig, så blev han
inte våd, om än han stod ute en hel dag
i regn och rusk. De som vävde dem, fick
3 kr. parst för dem. Uppköperna körde ner
i Skåne och sålde dem. Där var en kvinna
i Högholma, som köpte upp. Hon körde
självt omkring med det med häst och vagn.
Hon sålde på marknaderna, mest på lördagen.
Hennes man söp, så hon vågade inte släppa
ut honom på vägarna och marknaderna.

Det var ovanligt, att någon hade häst
då. Det var mest om man körde med. Och

jaq minns, när de bar liken till kyrkogården
Uppså från Rishult, Fålleberga och Källbygge
gick de bära dem. Det var en hel mil till
kyrkan. Jag har sett, när två stycken döda
ifrån Rishult bars iväg. De skulle vara
framme vid en viss tid, då begravningen
skulle vara. Det var mycket folk, som
följde med. De hade inte vagn åt köra
med. Det fanns städer, men de gick inte
att köra med på de grusiga vägarna. De
gick ~~inte~~ bara att använda vintertid. Vistan
bars av fyra bärare, och så gick de som
följde med byta av. Det var tungt och gick
inte att bära så långt i taget. Följet hade
mat och brännvin med sig. När de kom fram
till Rishult, gick de gå in här och äta och
vila sig (efter begravningen), innan de gav
sig i väg hemåt igen.

Innan de kom fram till kyrkbyn, var
det två, som skulle springa och ringa i bloc-
korna, innan de andra hann fram. Den före
hade folk ifrån lilclaget, som de kallade
det, fått gräva gravar själva. Och efter
begravningen fick de skotta igen gravarna.
Det fanns en kyrkostad, men man gjorde
ingenting rtt. I lilclaget var det flera
små byar, som hörde ihop. Det var Källs-
bygget, Fällberga, Höjaryd, Höjeholma och
Rishult. De behövde vara så många. Norr
Össjö var en stor by med över 100 personer,
så där hade de eget lilclag. Lilclaget hör-
de ihop bara när det var begravning.
Annars kom det aldrig samman.

Det var bygdesnickare, som gjorde kistan.

Innan det var laga skifte, så fanns det
bystämman. Den 1 maj var det en sammankomst de

och såg efter om gädesgårdarna var i ordning. Det var det enda ärendet. De samlades hos bönderna i tur och ordning. Den de samlades hos hade inget särskilt namn. Han bjöd på kaffe och en kaka och en gök. De gick och så till dem, när de skulle komma till bystämma. Gädesgårdarna skulle vara i ordning, innan de släppte ut kreaturen. Om den var sönder närstans, så skulle den som hade den biten laga det med detsamma. De visste precis reda på vilken bit som hörde till de olika ställena. Det var inte uppskrivet, men det visste alla.

I Svaleshög var det en rituarke till byn. Där var det en som hade ett torp. Han skulle betala 6 ber. om året till bönderna i byn. Men så ville han lösa torpet och bli sin egen. Då fick han låna

pengar i kyrkokassan i Hishult. Men då fick
han betala 6 kr. om året i ränta på pengarna,
och så fick han betala skatt, och det blev
5-6 kr. om året. Så han förlorade på det
köpet. Men han tyckte väl det var roligt
att bli sin egen.

Det var flera stycken, som bodde i
stugor vid Södeshög. Det skulle inte mycket
till för att man skulle få ökenamn för i tiden.
På Katteshög bodde Katten och Mausell på
Katteshög. Det fanns en som kallades Långa
Ljosten. Han höll på att ljösta hela sommaren
åt sin ko. Sen fanns där Knipen. I
skolan förbättrade vi hans namn till Knipstedt.
Men om vi så det så han hörde det lätte
han åt oss med häppen. Efter det ökenamnet
fick hans hus heta Knipshus. På
Pipelyckan bodde Pipelitsan och Pipokristoffer.

Innan det var laga skifte, så var det
storskifte. ~~idag~~. Då fick var by sitt. Mel-
lan byns bönder blev det så samsedelning.
Då skulle bönderna själva värdera jorden.
Foljden blev, att de fick småbitar grå olivå
sorters jord. De hade isönder jorden,
så att det var fler bitar till vardt ställe
än det var före samsedelningen. Min far
minnes det. Det gick rätt så bra att komma
överens, så att var och en fick vad han
ville ha.

Laga skiftet ägde rum 1875. Det var
Nils Olsson, "Ola Nils Nisse", som begärde,
att det skulle bli laga skifte. Lantvärdarna
hette Appelstam. Han var ute och bestäm-
de, hur det skulle delas, och bönderna fick
följa med. De samlades till en konferens.
Sen fördelningen var klar, var det egentli-

gen inte män, som var nöjd, men det blev
ingen tröst eller nåt bra. Det var bara en,
som flyttade ut ur byn. Han hade själv
bejars det. Han begärde 1000 kr. för att
han skulle flytta ut, och lantmätaren be-
stämde, att han skulle ha det. Det fick
de andra bönderna lägga ihop till. Det
var mycket pengar för den tiden. Det
var förresten min morfar, som flyttade
ut. Hans jord blev lagd till det min far
hade.

Det sista laga skiftet hölls i Källsbyg-
get. Det var en 10 år senare än i Fällberga.

Det var många ungdomar i byn. På den
tiden fanns det inga dansbanor. På sommaren
dansade vi på logen en gång i veckan. Det
var män som spelade dragspel eller fiol.
Danserna var vals och polka och män till.

Efter jul samlades vi till julkalas på de olika ställena. Det hölls på var gärd. Ibland förekom det ingen förtäring vid logduserna, men ibland bjöd gästarna. De samlades ihop så där blev till kaffe och lite kakor. Då kokte flickorna kaffet och serverade. På den tiden fanns det ingen högfärd. Alla var ets och detamma. Drängarna och pojorna var tillsammans med oss andra.

Före min tid fanns det brönewän, som friade. De gjorde ingenting annat än ställde ihop folk. De kom till flickans hem och frade i stället för den som ville gifta sig, och det var flickans far, som svarade. Flickan själv hade inte mycket att säga till om. Karlén skulle köpa nåtting åt fäst-
mön. Det kunde vara en ^{vacker} silkeschalet.
Det köpte de på stormarknaden i Marka-

ryd, och då var fästvän med där. Där kunde
de allting orduds. De kom guldsmeder från
Växjö och Halmstad, så man kunde köpa ring-
arna där också. Ibland reste de till Lådan
och köpte fästvägar.

De flesta gifte sig inom socknen. I
Norr Össjö gifte de sig med inom byn. Det
var inte ofta man gifte sig med från
utsocknes. Men där var när flicka i Fager-
hult, som gifte sig här i Hishult. Med grann-
socknarna var det inte så stor kontakt. De
körde ju ibland med vrick till Västorp. Och till
en stor by i Knäred, som heter Putseryd, var
det inte så långt hemifrån. Där kunde jag
alla, när jag växte upp.

På 1880-talet var det så mycket folk
här, så där var ingen utkomst för alla. Vi
kunde ju inte gå hemma alla. Och förresten

hade vi ingenting att köpa kläder för. Vi tyckte inte det dugde med hemvävd då. Annars spann de ju då och värde allt hemma. Vi försökte komma nå, men det fanns ingenting att göra här hemma. Så blev det, att vi reste till Amerika. Det var hela familjer, som gav sig iväg. Man kunde köpa biljetterna här i Hishult. När jag reste 1889 var vi 9 eller 10 manifran, som åkte på samma gång. Vi var 4 bröder, som reste till Amerika. Det var ju inte roligt för föräldrarna, men när man kom tillbaka, var det bra. Vi kom hit igen alla fyra. När man kom hit igen, blev det en hel del av de dollar, man hade tjänat ihop. Dollarn stod bara i 3.70, men det blev rätt mycket av det ändå.

I Amerika arbetade jag en tid i världens

största slakteri i södra Chicago. Där slaktades
23 000 svin på 10 timmar. Allt gick på löpande
band, och allt tillvaratogs. Av skriket gjordes
de de visselpipor!

Det var inget särskilt roligt arbete. Jag
stod och borstade djurkropparna. Det var
mycket, mycket noja. Man blev så ner-
stämt och smutsig, att man måste byta kläder,
innan man gick hem på kvällen.

För var det svårt att bärja kreaturen
i vargatiden. Den sista vargen sköts 1864 i
Svalenyr av Nils Nilsson i Tommasbygge. Han
fick skinnat. En gång ~~bjöts~~ ^{bjöts} min mor en
ko, som var riven av vargen. Det var en
ko, som skulle kalva, och vargen hade
rivit upp henne och tagit ut kalven. Det
var en stor förlust, för en kalvko var värd
mycket.

Det fanns rätt många rackare, som strök omkring i min barndom. Ett par hette Andreas och Marja. De hade 19 barn, och de drog omkring med dragkärra och tiggde.

Fruktturen i byn kom nån gång samman till källinggille eller kaffegille. När de stickade kom de ihop en hel stuga full. Alla stickade. Hemstickad gick att sälja ända upp i Bergslagen. Olof Nilsson började resa och sälja, när han var ung.

Jag minns den förste baptistpredikanten, som reste omkring här i trakten. Han hette Helge Åkesson.